

Bij ons in de straat

VERHALEN UIT EEN VOLKSWIJK

Merel Visscher

Met epiloog van cultuurpsycholoog Jos van der Lans

door Jos
van der Lans

cultuur-
psycholoog
en publicist

Epiloog

De rijkdom van de Kasteel Rimburglaan

54 Het kostte in 2007 de nodige moeite om de veertig wijken vast te stellen waar de toenmalige minister Vogelaar extra in wilde gaan investeren. Bij de eerste poging rolden er weliswaar veertig wijken uit de computer, maar die bleken voor het merendeel in Rotterdam te liggen, plus nog een pluk in Amsterdam, Den Haag en Utrecht en daarmee was de maat zo'n beetje vol. De rest van het land zou dus naar die extra miljoenen aan investeringen kunnen fluiten.

Op het ministerie van Wijken & Integratie voorzagen ze met die uitkomst veel politieke boosheid vanuit de provincies en na het nodige geschuif met postcodegrenzen mocht de computer het nog een keer proberen. En warempel: ineens kwamen daar veertig wijken uit die keurig verspreid waren over 18 gemeenten in het land. Alkmaar, Zaanstad, Leeuwarden, Groningen, Deventer, Amersfoort, Enschede, Arnhem, Nijmegen, Eindhoven, Heerlen en Maastricht deden nu ook mee. Weliswaar hadden sommige 'wijken' in de Randstad in deze operatie ineens een omvang van een kleine honderdduizend inwoners, terwijl het in Enschede en Nijmegen ging om wijken met nog geen tienduizend bewoners, maar dat nam men op de koop toe. De 'aandachtsgebieden' waren nu immers keurig over het land verdeeld. Geen provincie kon zich achtergesteld voelen.

door Jos
van der Lans

cultuur-
psycholoog
en publicist

Epiloog

De rijkdom van de Kasteel Rimburglaan

56 Degenen die er het minst mee in hun sas waren, waren de mensen die in die wijken zelf woonden. Die vernamen uit de krant dat hun buurt pontificaal tot achterstandswijk was gebombardeerd en toen journalisten van radio, televisie en kranten hun licht in de wijken kwamen opsteken reageerden velen verontwaardigd: 'Hoezo achterstandswijk? Is er iets mis met ons? Doen we iets niet goed?' Nederlanders, of ze nu in Leeuwarden wonen of in Maastricht, houden er niet van om over een kam te worden geschoren en zeker niet als ze daarbij weg worden gezet als een groep mensen die zielig zou zijn. Precies om die reden haastte minister Vogelaar zich vervolgens om van het negatieve stigma iets positiefs te maken. Ze liet weten dat er officieel niet langer gesproken zou worden van achterstandswijken, maar van krachtwijken, nee: zelfs prachtwijken. Nou ja, dat vonden ze in die betreffende wijken nu ook weer wat overdreven.

Het is een mooi voorbeeld dat de werkelijkheid van mensen die het in Nederland voor het zeggen hebben, die het beleid bedenken, er heel anders uitziet dan de werkelijkheid van de mensen waar dat beleid op van toepassing zou moeten zijn. De beleidsmakers zien in de eerste plaats cijfers en statistieken op basis waarvan ze concluderen dat er in bepaalde gebieden meer dan gemiddeld mensen wonen met huurachterstanden, uitkeringen, werkloosheid, gezondheidsproblemen, laag opleidingsniveau en contacten met justitie en politie. Dat gebied geven ze op de stadsplattegrond een rood kleurtje: achterstandsgebied. Hier is dus werk aan de winkel. Zelf wonen ze vrijwel zonder uitzondering in gebieden die op dezelfde kaart een vrolijk groen kleurtje hebben: de gegoede buurten.

Maar de mensen die in de roodgekleurde gebieden wonen, wonen niet in cijfers, niet in statistieken en niet tussen beleidsmakers. Natuurlijk weten ze dat het leven niet altijd even gemakkelijk is, dat het werk niet altijd voor het oprapen heeft gelegen, dat de gezondheid tegen kan zitten, maar dat is niet waar ze hun eigenwaarde aan ontlenen. Waar ze dat wel aan doen, valt op te maken uit de verhalen die Merel Visscher het afgelopen jaar voor *Dagblad De Limburger* en *Limburgs Dagblad* ophaalde in de Kasteel Rimburglaan in de Maastrichtse volkswijk Nazareth, deel uitmakend van de Vogelaarwijk Maastricht Noord-Oost. Eigenlijk stapt de journalist in een wereld waarvan ze zelf toegeeft dat ze die eigenlijk helemaal niet kent. Ze woonde weliswaar om de hoek van de Kasteel Rimburglaan, maar ze is er nooit geweest. Waarom zou ze ook? Ze kent er niemand. Ze heeft er niks te zoeken. Maar ze is nieuwsgierig. De beleidsmakers praten tegenwoordig over de participatiesamenleving, maar hoe zit dat eigenlijk in een gewone straat, waar mensen dagelijks in de weer zijn om te overleven? Wat hebben die met elkaar? De reis die Merel Visscher vervolgens langs de deuren van de Kasteel Rimburglaan heeft gemaakt is een ervaring die je elke beleidsmaker toe zou moeten wensen. Ga kijken en zie de bijna onzichtbare gebaren van onderlinge solidariteit, ontdek de kleine informele netwerkjes waarmee mensen elkaar helpen, vaak zonder er veel woorden aan vuil te maken. Loop mee met het uitlaten van de honden en hoor bij de ontmoetingen op de stoep de sociale babbels. Luister naar de geschiedenissen van mensen die in de mijnen hebben gewerkt of als taxichauffeur hebben geploeterd en van de ene op de andere dag niet meer nodig waren of versleten waren. Stel je de straat voor terwijl de bomen

'Wat zou er mogelijk zijn als de bewoners niet aangesproken worden op hun armoede, maar op hun rijkdom?'

JOS VAN DER LANS

er nog zouden staan die een aantal jaren geleden zijn verwijderd, zonder dat er wat voor in de plaats kwam. Roep de wekelijkse stroom vanuit de straat in herinnering naar de kerk die niet lang geleden tegen de vlakke is gegaan. Ga midden in de straat staan en bedenk welke veranderingen daar de laatste dertig jaar hebben plaatsgevonden.

Dat is wat Merel Visscher heeft gedaan. Het resultaat is een fraai portret van deze straat, waar menig socioloog jaloers op zal zijn. Ze laat ons proeven aan een werkelijkheid die de cijfers en statistieken ons nooit kunnen vertellen. Ze laat fiere mensen aan het woord, die gekrenkt zijn door de grote veranderingen in een wereld die hen het gevoel heeft gegeven dat ze aan de verkeerde kant van de streep terecht zijn gekomen. Jazeker, ze voelen zich in de steek gelaten. Want wie is nog hun steun en toeverlaat? De overheid? Nou die verschijnt eerder als een boeman, een verkondiger van slecht nieuws, een brenger van vreemd volk, een opdringerige fraudecontroleur. In ieder geval steeds minder in een hoedanigheid die zich iets van hun lot aantrekt? Het welzijns-werk? Ja, eigenlijk wel, alleen is dat wel wegbezuinigd.

Nou, als ze dan ergens op moeten vertrouwen dan doen ze dat als puntje bij paaltje komt liever op elkaar. 'Ik roep al heel lang', vertelt Petra, 'dat de beste mensen die armen kunnen helpen de armen zelf zijn. Kijk, de andere mensen kunnen wel bedenken wat je nodig hebt, maar iemand die in hetzelfde schuitje weet dat het best. Die kijkt niet op als je nog een boterham nodig hebt, of een pak melk. Dat gaat heel subtiel.' Of zoals de oude Lei het zegt: 'Ik denk dat een arme beter iets kan missen dan iemand die rijk is.'

Zo werpen de opgetekende verhalen van de bewoners van de Kasteel Rimborglaan een ander licht op de rode cijfers. Ze vertellen dat het leven niet eenvoudig is, maar ze laten ook zien dat mensen niet bij de pakken neer zitten, dat ze hun eigen trots hebben, dat ze elkaar vinden als het nodig is. Het is zonder meer de verdienste van Merel Visscher dat na lezing van haar reportages de lezer zich afvraagt wat er zou gebeuren als die eigenschappen van bewoners nu eens niet een onbekende zouden blijven voor beleidsmakers, maar het vertrekpunt van hun goede bedoelingen zouden vormen. Wat gebeurt er eigenlijk als deze bewoners echt ruimte en de mogelijkheden zouden krijgen om zelf en met elkaar dingen te bedenken over hun woningen, hun werk, hun levens? Wat zou er mogelijk zin als de bewoners van de Kasteel Rimborglaan niet aangesproken worden op hun armoede, maar op hun rijkdom?

Jos van der Lans is cultuurpsycholoog en publicist. Hij was in 2010-2011 voorzitter van de landelijke visitatiecommissie wijkenaanpak en heeft meerdere publicaties op zijn naam over stedelijke vernieuwing en zelforganisatie van bewoners. ■